

Rechtsgevolgen van handelingen die het statutaire doel overschrijden in het licht van de eerste E.E.G.-richtlijn van 9 maart 1968.

Karel VAN HULLE.

INLEIDING

1. In het vroegere vennootschapsrecht van vele landen, Duitsland uitgezonderd, beperkte de statutaire doelomschrijving het handelen van de vennootschappen. De strengste opvatting was ongetwijfeld die van het Engels recht, waarin tot 1972 de 'ultra vires'-doctrine gold, krachtens welke de rechtsbekwaamheid zelf van de 'company' beperkt was door het statutaire doel ; alle handelingen door de vennootschapsorganen verricht buiten de perken van dit doel, waren volstrekt nietig (1).

Een dergelijke opvatting vinden wij ook terug in de vroegere Belgische rechtsleer en rechtspraak onder de benaming : 'beginsel van de statutaire specialiteit'. Het specialiteitsbeginsel betekende dan dat een rechtspersoon slechts titularis kon worden van rechten en slechts verbintenissen kon aangaan binnen de hem door zijn doel toegewezen activiteitsfeer. Aangenomen werd dat de rechtspersoon zijn bestaan ontleende aan het doel waarvoor hij was opgericht ; daarbuiten kon hij niets. Het aldus begrepen specialiteitsbeginsel trok een scherpe scheidingslijn tussen de natuurlijke personen en de rechtspersonen. Terwijl de natuurlijke personen onbeperkt rechtsbekwaam waren, was de rechtsbekwaamheid van de rechtspersoon beperkt door het doel, zoals dit door de wet (wettelijke specialiteit) of door de statuten (statutaire specialiteit) was omschreven en de onbekwaamheid kon zowel door als tegen derden worden ingeroepen, terwijl bekrachtiging niet mogelijk was, zelfs niet door de algemene vergadering (2).

(1) RONSE, J., *Vennootschapsrecht*, Leuven, 1970, blz. 294.

Id., *De Vennootschapswetgeving 1973*, Gent-Leuven, 1973, nr. 350, blz. 187.

VAN OMMESLAGHE, P., *Le régime des sociétés par actions et leur administration en droit comparé*, Brussel, 1960, blz. 476 e.v.

RENAULD, J., *Droit européen des sociétés*, Leuven, 1969, nr. 36, blz. 32.

(2) Cass., 12 mei 1864, Pas., 1864, I, 264, met conclusies van Advokaat-Generaal CLOQUETTE.

DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, Vol. I, Brussel, 1962, nr. 510, blz. 644.

RESTEAU, C., *Traité des sociétés anonymes*, Brussel, 1933, Vol. I, nr. 33.

KLUYSKENS, A., *Beginselen van het burgerlijk recht*, Brussel, 1942, Vol. VII, nr. 21.

VAN OMMESLAGHE, P., noot onder Cass., 31 mei 1957, R.C.J.B., 1958, blz. 295 e.v.

VAN GERVEN, W., *Beginselen van het Belgisch Privaatrecht, Algemeen Deel*, Antwerpen, 1969, blz. 124 e.v.

2. Een belangrijke kentering doet zich echter voor met het Cassatie-arrest van 31 mei 1957 (3). Dit arrest is belangrijk omdat het enerzijds de principieel volledige rechtsbekwaamheid van de rechtspersoon vooropstelde, maar anderzijds, in aansluiting met Procureur-Generaal HAYOIT DE TERMICOURT, de rechtsgevolgen van een met doeloverschrijding verrichte handeling niet meer als een vraag van bekwaamheid van de rechtspersoon ging behandelen, maar als een vraag van vertegenwoordigingsbevoegdheid van haar organen. Slechts wanneer de organen van een vennootschap binnen de perken van hun bevoegdheid en dus ook binnen de perken van het statutaire doel handelen, wordt de vennootschap door hun handelingen gebonden en kunnen deze als handelingen van de vennootschap worden beschouwd. De door het Hof van Cassatie gegeven oplossing betekent echter de teloorgang van de statutaire specialiteit als beperking van de bekwaamheid van de vennootschap; het statutaire doel beperkt in de eerste plaats de bevoegdheid van de vennootschapsorganen en niet meer de bekwaamheid van de vennootschap. Uit de benadering van de doeloverschrijdende handeling als een onbevoegd verrichte handeling volgt ook dat de vennootschap kon gebonden zijn op grond van een toerekenbare schijn, wanneer de derde op goede gronden mocht aannemen dat de aangegane verbintenissen binnen de grenzen van de ruime of onduidelijke doelomschrijving vielen (4).

De algemene regel volgens dewelke de doeloverschrijding en de daaruit voortvloeiende onbevoegdheid van het orgaan door en tegen de derden kan ingeroepen worden bleef gehandhaafd.

Door deze oplossing schakelde het Hof van Cassatie het probleem in, in een evolutie die in het kader van de EEG zal worden voortgezet en zal leiden tot de gebondenheid van de vennootschap ook voor de handelingen die het maatschappelijk doel te buiten gaan en dit omwille van de onbeperkte vertegenwoordigingsbevoegdheid van haar organen (5).

(3) Cass., 31 mei 1957, Pas., 1957, I, 1176 met conclusies van Procureur-Generaal HAYOIT DE TERMICOURT; zie voor hetzelfde arrest eveneens: Jur. Comm. Brux., 1958, blz. 111, met noot van DEBACKER; R.P.S., 1957, nr. 4718, blz. 289; R.W., 1957-1958, kol. 2007; R.C.J.B., 1958, blz. 283, met noot van VAN OMMESLAGHE, P.; Arr. Cass., 1957, blz. 825.

(4) RONSE, J., *De Vennootschapswetgeving 1973*, Gent-Leuven, 1973, nr. 351, blz. 187-188.

(5) Voor de bespreking van dit arrest, zie: RONSE, J., *Vennootschapsrecht*, Leuven, 1970, blz. 295; alsmede: id., *Overzicht van de Rechtspraak, (1961-1963)*, T.P.R., 1964, nr. 85, blz. 110; VAN GERVEN, W., *Beginselen van het Belgisch Privaatrecht, Algemeen Deel*, Antwerpen, 1969, nr. 47, blz. 125, met afwijkende interpretatie; VAN OMMESLAGHE, P., noot onder Cass., 31 mei 1957, R.C.J.B., 1958, blz. 286; alsmede: id., *Le régime des sociétés par actions et leur administration en droit comparé*, Brussel, 1960, blz. 279; VAN RYN, J. en VAN OMMESLAGHE, P., *Examen de jurisprudence (1954-1956)*, R.C.J.B., 1958, nr. 8, blz. 64.

I. DE E.E.G.-RICHTLIJN VAN 9 MAART 1968.

3. De EEG-richtlijn van 9 maart 1968 is de eerste richtlijn inzake vennootschapsrecht en daarom wordt zij doorgaans 'de eerste richtlijn' genoemd.

Evenals de latere ontwerpen van richtlijnen betreffende het vennootschapsrecht is zij gesteund op art. 54 derde lid, g, van het EEG-verdrag (ROME, 1957), dat de vrijheid van vestiging betreft.

Krachtens deze bepaling stelt de Raad van Ministers richtlijnen vast «om de waarborgen te coördineren welke in de lidstaten worden verlangd van de rechtspersonen in de zin van de tweede alinea van artikel 58 ; om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in die rechtspersonen als van derden, ten einde die waarborgen gelijkwaardig te maken». De in artikel 58, tweede lid van hetzelfde verdrag bedoelde rechtspersonen zijn : «De vennootschappen naar burgerlijk recht of handelsrecht, de coöperatieve vennootschappen of verenigingen, en de overige rechtspersonen naar publiek- of privaatrecht, met uitzondering van de vennootschappen welke geen winst beogen».

4. Op de vinnige discussie of artikel 54 wel een goede grondslag biedt voor een richtlijn tot harmonisatie van het vennootschapsrecht (6), zal in dit korte bestek niet worden ingegaan.

Wel dient nog even herinnerd aan de bijzondere rechtstechniek van de EEG-richtlijnen. Het gaat hier niet om een aanbeveling of raadgeving, maar om een communautairrechtelijk, bindend voorschrift. Een richtlijn is immers verbindend ten aanzien van het te bereiken resultaat voor elke Lidstaat waarvoor zij bestemd is, doch aan de nationale instanties wordt de bevoegdheid gelaten vorm en middelen te kiezen (art. 189, derde lid, EEG-verdrag). Het is duidelijk dat de armslag die aan de nationale wetgever wordt gelaten des te kleiner is naarmate de in de richtlijn vervatte voorschriften in detail zijn uitgewerkt zodat er voor een keuze van vorm en middelen bij de aanpassing van de nationale wetgeving nagenoeg geen plaats meer overblijft (7).

Wat de interpretatie van de nationale wettelijke bepalingen betreft, waarbij de wetgeving aan de richtlijn is aangepast ; hiervoor zal moeten teruggerepen worden naar de zin en de strekking van de richtlijn, zoniet zou men al vlug tot de meest uiteenlopende jurisprudentie komen in verband met de op de richtlijn afgestemde wetteksten.

We zullen nu eerst de 'filosofie' van de richtlijn onder ogen nemen, waarna we een rechtsvergelijkende sprong zullen maken in het Duitse recht, voedingsbodem voor de eerste richtlijn (zeker wat ons probleem betreft) ; om tenslotte de geboorte van de richtlijn van nabij te volgen,

(6) LOWENSTEIN, F., *De wet tot aanpassing van het Nederlandse vennootschapsrecht aan de 'Eerste Richtlijn'*, T.V.V.S., 1971, blz. 385.

(7) RONSE, J., *De Vennootschapswetgeving 1973*, Gent-Leuven, 1973, nr. 4, blz. 2.

waarbij we ons steeds zullen beperken tot het probleem van de rechtsgevolgen van handelingen die het vennootschapsdoel overschrijden.

Hoofdstuk 1 : Situering.

A. Oplossing van het onderliggende belangenconflict.

5. Aan de oplossing van het probleem van de rechtsgevolgen van een handeling die door de vennootschapsorganen werd verricht, met overschrijding van de perken van het statutaire doel, ligt een belangenconflict ten gronde. Dit werd op passende wijze geschetst door HOUIN, R. (8). Enerzijds zijn er de vennoten die wensen beschermd te worden tegen handelingen van vennootschapsorganen wanneer deze de perken van het statutaire doel overschrijden — een bescherming die kan worden gerealiseerd door de vennootschap niet gebonden te achten door dergelijke doeloverschrijdende handelingen — ; maar anderzijds zijn er de derden die wensen te vermijden dat de vennootschap zich zou kunnen ontdoen van de verbintenissen aangegaan door haar vertegenwoordigers voor rekening van de vennootschap, door te stellen dat zij niet geldig is verbonden door een met doeloverschrijding verrichte handeling.

HOUIN, R., zegt het nog als volgt : «*Le conflit d'intérêts est classique : la protection des associés correspond à une sécurité 'statique' favorable aux possédants et aux situations acquises ; la protection des tiers est une sécurité 'dynamique' car elle a pour but de garantir ceux qui agissent et elle s'intègre dans la sécurité du commerce et du crédit en général*».

Zoals we reeds zagen wordt in het Belgisch recht de voorkeur gegeven aan de bescherming van de vennootschap en de vennoten, met dien verstande dat in de rechtspraak aan de grootste onrechtvaardigheden wordt verholpen door een beroep te doen op het principe van de goede trouw en meer bepaald op de vertrouwensleer. Meer recente wetgevingen, zoals de Duitse, geven daarentegen de voorkeur aan de bescherming van de derden die de zekerheid moeten hebben dat, wanneer zij handelen met een persoon die zich als vertegenwoordiger van de vennootschap voordoet, de gesloten overeenkomst aan de vennootschap tegenstelbaar en ook voor haar verbindend is.

De eerste EEG-richtlijn inzake vennootschapsrecht hakt de knoop door en opteert resoluut voor de bescherming van de belangen van derden, zoals reeds blijkt uit de aanhef : «Overwegende dat de coördinatie van de nationale bepalingen betreffende de openbaarmaking, de rechtsgeldigheid van de verbintenissen en de nietigheid van deze vennootschappen van bijzonder belang is, met name met het oog op de bescherming van

(8) HOUIN, R., *Les pouvoirs des dirigeants des SA et des SPRL et la coordination des législations nationales dans la CEE*, Rev. Trim. Dr. Eur., 1966, nr. 2, blz. 309.

de belangen van derden» (9). Maar, zoals wij reeds zagen, wees art. 54, derde lid, g, van het EEG-verdrag — de rechtsgrond van deze richtlijn — ook al in die richting. Men leest immers dat het de bedoeling is: «de belangen te beschermen, zowel van de deelnemers in de art. 58 bedoelde rechtspersonen als van derden, ten einde die waarborgen gelijkwaardig te maken».

B. *Het Duitse recht.*

6. Vermits de eerste richtlijn, vooral op het stuk van de rechtskracht van de door de vennootschap aangegane verbintenissen, haar voedingsbodemp vindt in het Duitse recht, is het wel belangrijk met het oog op de interpretatie van deze richtlijn even de Duitse regeling ter zake te bekijken.

In tegenstelling tot het vroegere Belgische recht, gaat het Duitse recht uit van de volledige rechtsbekwaamheid van de rechtspersoon. Deze kan alleen beperkt worden door uitdrukkelijke wetsbepalingen terzake of door de aard en de strekking van de toe te passen rechtsregelen (10). Bovendien moet in het Duitse recht een onderscheid gemaakt worden tussen de bestuursbevoegdheid (Geschäftsführungsbefugnis) enerzijds en de vertegenwoordigingsmacht (Vertretungsbefugnis) anderzijds. Dit onderscheid, dat reeds terug te vinden is bij de 'Prokura' (Art. 49 e.v. HGB) — die een bijzondere vorm van handelsvertegenwoordiging is, waarbij de omvang van de vertegenwoordigingsmacht van de Prokurist t.a.v. derden enkel door de wet wordt bepaald — wordt logisch doorgetrokken op het vlak van de organieke vertegenwoordiging van de vennootschappen (11). Dit systeem steunt dus op een fundamenteel onderscheid tussen de 'bevoegdheid' en de 'macht', tussen het mogen en het kunnen van de vertegenwoordiger, of nog: «Die Regeln über die Geschäftsführung geben darüber Auskunft, ob und inwieweit ein Gesellschafter nach innen, als den übrigen Gesellschaftern gegenüber, berechtigt und verpflichtet ist, Massnahmen der Geschäftsführung zu treffen. Die Regeln über die Vertretung geben darüber Aufschluss, ob und inwieweit ein Gesellschafter nach aussen befugt ist, die Gesellschaft unmittelbar zu berechtigen und zu verpflichten» (12).

7. De vertegenwoordigingsmacht van de organen van vertegenwoordiging kan enkel door de wet en niet door de statuten worden beperkt.

(9) Publicatieblad E.G., nr. L 65, 14 maart 1968.

(10) ENNECERUS, L. en NIPPERDEY, K. *Lehrbuch des bürgerlichen Rechts*, I, 1., München, 1959; WURDINGER, H., *Aktien- und Konzernrecht*, 2de uitgave, Karlsruhe, 1966, blz. 15.

(11) Inzake 'Prokura', zie: WURDINGER, H., *Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, Vol. I, 2de uitgave, Berlin, 1953, ad § 50, blz. 474.

(12) ENNECERUS, L. en LEHMANN, H., *Lehrbuch des bürgerlichen Rechts*, Vol. II, 15de uitgave, München, 1958, ad § 177, blz. 735.

PALANDT, *Bürgerliches Gesetzbuch*, 29ste uitgave, München, 1970, ad § 714, blz. 596.
WURDINGER, H., o.c., blz. 469.

Statutaire beperkingen van hun bevoegdheid gelden niet t.a.v. derden, maar hebben slechts interne werking.

«Das entspricht dem allgemeinen Grundsatz des deutschen Rechts der Handelsgesellschaften, dass der Verkehr sich auf die unbeschränkte Vertretungsmacht der in Betracht kommende Organe soll verlassen können, soweit nicht das Gesetz Beschränkungen vorsieht» (13).

Hieruit volgt dat wanneer een vertegenwoordigingsorgaan een doeloverschrijdende handeling stelt en dus buiten de perken van zijn bestuursbevoegdheid treedt, de vennootschap daardoor toch t.a.v. derden zal gebonden zijn; de betrokken beheerders kunnen echter later door de vennootschap tot schadevergoeding worden aangesproken (§ 93 Akt.G.) (14).

De vennootschap blijft ook gebonden wanneer de derde wist dat de betrokken handeling het vennootschapsdoel overschreed, maar zij kan zich wel op de onbevoegdheid van haar orgaan beroepen, wanneer dit orgaan doelbewust tot nadeel van de vennootschap zijn bevoegdheid heeft overschreden en de derde daaraan wetens heeft medegewerkt (Kollusion) en ook, alhoewel dit nog wordt betwist, wanneer de derde wist, of bij inachtneming van de in het rechtsverkeer vereiste zorgvuldigheid had moeten weten, dat het orgaan door doeloverschrijding bewust van zijn bevoegdheid misbruik maakte (15).

«Trotz Bestehens der Vertretungsmacht erlangt der Dritte in diesem Falle keine Rechte aus dem Geschäft, weil es infolge des Verhaltens der Beteiligten gegen die guten Sitten verstößt und deshalb nichtig ist» (16).

In dat geval zal de vennootschap zich immers kunnen beroepen op § 138 BGB (Rechtsgeschäft das gegen die guten Sitten verstößt), op § 826 BGB (Sittenwidrige vorsätzliche Schädigung) en op § 853 BGB (Arglisteinrede).

Hoofdstuk 2 : Evolutie van de richtlijn op het vlak van de doeloverschrijdende handelingen.

A. Voorstel van Richtlijn (17).

8. Het oorspronkelijke voorstel bevat de volgende bepaling in verband met de doeloverschrijdende handelingen :

(13) BAUMBACH, A. en HUECK, A., *Aktiengesetz*, 13de uitgave, München, 1968, ad § 82, blz. 245.

(14) Id., blz. 248.

HUECK, A., *Gesellschaftsrecht*, 2de uitgave, München, 1970, blz.141.

LEHMANN, H., *Gesellschaftsrecht*, 2de uitgave, Berlin, 1969, blz. 237 ;

WURDINGER, H., o.c., blz. 233.

Id., *Aktien- und Konzernrecht*, 2de uitgave, Karlsruhe, 1966, blz. 199.

(15) BAUMBACH, A. en HUECK, A., o.c., ad § 82, blz. 248.

HUECK, A., o.c., blz. 76.

WURDINGER, H., *Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, Vol. I, 2de uitgave, Berlin, 1953, ad § 126, blz. 235.

(16) WURDINGER, H., o.c., ad § 126, blz. 235.

(17) Publicatieblad E.G., 27 november 1964, blz. 3245.

Art. 11 : 1. «De vennootschap wordt ten opzichte van derden gebonden door de handelingen welke door haar organen zijn verricht, tenzij deze handelingen de grenzen welke de wet aan hun bevoegdheden stelt of de grenzen van het vennootschapsdoel overschrijden. De vennootschap wordt echter door de handelingen die de grenzen van het vennootschapsdoel overschrijden gebonden, indien derden op goede gronden hebben mogen aannemen dat de handeling met de vennootschap binnen de grenzen van doet doel gebleven is».

Wat de doeloverschrijding betreft sluit deze tekst aan bij het vigerende Belgische recht : uit doeloverschrijdende handelingen kunnen voor de vennootschap noch rechten, noch verplichtingen ontstaan, tenzij derden te goeder trouw er mochten op vertrouwen dat de handelingen binnen de perken van het statutaire doel bleven (18).

Het Economisch en Sociaal Comité van de E.G. dat op haar zitting van 27 en 28 oktober 1964 haar advies gaf over 'dit voorstel van richtlijn was het met de redactie van art. 11, 1ste lid, eens (19).

Bij de auteurs werd deze redactie echter met minder geestdrift onthaald. R. HOUIN (20) spreekt weliswaar van een 'hommage rendu à la théorie de l'apparence', maar in een volgend artikel (21) zegt hij uitdrukkelijk dat de formulering van alinea 2 van art. 11, 1ste lid, niet voldoet, vermits zij op derden de bewijslast legt van de goede gronden waarop zij zich baseerden om aan te nemen dat de betrokken doeloverschrijdende handeling binnen de perken van het statutaire doel bleef. Beter zou het zijn de vennootschap door de doeloverschrijdende handeling gebonden te achten, tenzij zij bewijst dat de derden wisten dat de handeling de perken van het statutair doel overschreed. Dit betekent dus een omkering van de bewijslast. Ook FIKENTSCHER en GROSSFELD zijn deze mening toegedaan en vragen zich bovendien terecht af «what grounds constitute 'good grounds' for belief that dealings of the company were consonant with its objects» (22).

B. De door het Europees Parlement gewijzigde tekst (23).

9. Hetzelfde artikel 11 ziet er na de wijziging door het Europees Parlement als volgt uit : «De vennootschap wordt ten opzichte van derden gebonden door de handelingen welke door haar organen zijn verricht,

(18) MAEIJER, J., *De eerste richtlijn en de rechtsgeldigheid van de verbintenissen van de Belgische en Nederlandse vennootschap*, T.P.R., 1969, blz. 33.

VAN GERVEN, W., *Le droit d'établissement dans la CEE et la législation sur les sociétés dans les Etats-Membres*, R.P.S., 1965, nr. 5253, blz. 61.

(19) Publicatieblad E.G., 27 november 1964, blz. 3248.

(20) HOUIN, R., *Le régime juridique des sociétés dans la CEE*, Rev. Trim. Dr. Eur., 1965, blz. 11.

(21) HOUIN, R., *Les pouvoirs des dirigeants des SA et des SPRL et la coördination des législations nationales dans la CEE*, Rev. Trim. Dr. Eur., 1966, nr. 2, blz. 316.

(22) FIKENTSCHER, W. en GROSSFELD, B., *The proposed directive on Company Law*, Common Market Law Review, 1964, blz. 267.

(23) Publicatieblad E.G., 28 mei 1966, blz. 1519.

tenzij deze handelingen de grenzen welke de wet aan hun bevoegdheden stelt, overschrijden. Ingeval in de wet is bepaald dat de vennootschap niet wordt gebonden door handelingen, die de grenzen van het vennootschapsdoel overschrijden, mag zij zich hierop uitsluitend beroepen, wanneer zij aantoonst dat de derde, met wie de transactie werd aangegaan wist of behoorde te weten dat de handeling bedoelde grenzen overschreed».

De wending van deze redactie naar een grotere bescherming van derden is hier overduidelijk ; de vennootschap wordt in principe gebonden door doeloverschrijdende handelingen, maar de wet kan bepalen dat de vennootschap niet gebonden is wanneer zij aantoonst dat de derde wist of behoorde te weten dat de handeling met doeloverschrijding werd gesteld. Zeer verduidelijkend voor deze ommekeer is het op 9 mei 1966 over deze richtlijn uitgebrachte verslag van de Commissie voor de interne markt van het Europees Parlement, genoemd naar haar rapporteur, C. BERKHOUWER (24).

Volgens het Rapport BERKHOUWER stonden er zowel in de wetgeving, rechtspraak als rechtsleer twee opvattingen tegenover elkaar. De eerste opvatting, ook in België aanvaard, stelt dat uit handelingen van een vennootschapsorgaan, die de grenzen van de statutaire vennootschapsactiviteit overschrijden, voor de vennootschap noch rechten, noch verplichtingen kunnen ontstaan. Nochtans wordt deze oplossing gemilderd doordat de vennootschap de ongeldigheid tegenover derden mag inroepen wanneer het hen objectief duidelijk had moeten zijn dat de handeling buiten de doelomschrijving viel.

Daartegenover staat dan het Duitse recht dat deze 'ultra vires'-theorie afwijst en de vennootschap ook gebonden acht door handelingen die het vennootschapsdoel overschrijden, vermits statutaire beperkingen van de vertegenwoordigingsmacht van de vennootschapsorganen tegenover derden in beginsel geen effect hebben (25).

Deze laatste oplossing is ingegeven door het streven van de Duitse wetgever naar rechtszekerheid : de derde moet kunnen vertrouwen op de geldigheid van de transactie die hij met de vennootschap afsluit en mag niet gedwongen worden eerst moeizaam na te gaan of de transactie binnen de doelomschrijving valt.

Bij de oorspronkelijke redactie van art. 11 wilde de EEG-Commissie zoeken naar een middenoplossing tussen de 'ultra vires'-theorie enerzijds en de Duitse leer anderzijds ; maar de EEG-Commissie zou het op prijs

(24) Rapport BERKHOUWER, gepubliceerd in : *Europees Vennootschapsrecht*, Post-doctorale leergang 1966-1967, KUL, Leuven, 1968, Bijlage I, blz. 171 e.v.

(25) GOLDMAN, B., *Droit commercial européen*, Paris, 1970, blz. 585.

VAN GERVEN, W., *Beginselen van het Belgisch Privaatrecht, Algemeen Deel*, Antwerpen, 1969, nr. 49, blz. 130 e.v.

VAN OMMESLAGHE, P., *Le régime des sociétés par actions et leur administration en droit comparé*, Brussel, 1960, nr. 288, blz. 475 e.v.

stellen indien het Parlement verder ging dan deze tussenoplossing, omdat volgens haar de Duitse leer een zeer grote rechtszekerheid bood en voor de Gemeenschap de beste oplossing leek (26).

Uitgaande van deze overweging stelde het Rapport BERKHOUWER dan een andere compromis-oplossing voor: de Lid-Staten moeten in de toekomst zelf uitmaken of zij de 'ultra vires'-theorie willen handhaven of niet; in ieder geval mag deze theorie slechts bindend voorgeschreven worden voor de deelnemende staten waar zij reeds in de wet is verankerd en in deze staten dient de bewijslast omtrent de eventueel niet aanwezige goede trouw van de derden te worden omgekeerd, dat wil zeggen op de vennootschap te rusten (27). Zo kwam het Europese Parlement dan tot de redactie van het hogergeciteerde art. 11.

C. De officieuze redactie (28).

10. In de eerste maanden van 1967 kwam dan een tweede, niet officieel gepubliceerde redactie van de richtlijn tot stand: «La société est engagée vis-à-vis des tiers par les actes accomplis par ses organes, à moins que ces actes ne dépassent les pouvoirs que la loi attribue ou permet d'attribuer à ceux-ci. Les Etats-Membres peuvent prévoir que la société n'est pas engagée lorsque ces actes dépassent les limites de l'objet social à condition qu'elle prouve que le tiers savait que l'acte en cause dépassait cet objet».

Deze redactie verschilt niet sterk van de door het Europees Parlement gewijzigde tekst en de invloed van het Rapport BERKHOUWER is ook hier zeer duidelijk merkbaar, vooral in de tweede zinsnede van dit artikel. Interessant zijn de beschouwingen van J. HEENEN in verband met het eerste lid van art. 11 (29).

Uitgaande van het Cassatie-arrest van 31 mei 1957 komt hij tot de conclusie dat de statuten van een vennootschap, met het oog op de bescherming van derden, aan de Raad van Beheer de bevoegdheid zouden kunnen verlenen om handelingen te verrichten die het statutair doel overschrijden, met dien verstande dat de beheerders daarvoor t.a.v. de vennootschap aansprakelijk zouden zijn. Nochtans, zegt hij, moet deze redenering, alhoewel op het eerste gezicht aanvaardbaar, worden verworpen omdat door het toekennen van bevoegdheden aan de raad van beheer geen afbreuk mag gedaan worden aan de door dwingende wetsbepalingen aan de algemene vergadering toevertrouwde bevoegdheden. Het feit dat de wet de wijziging van het statutair doel zo streng heeft

(26) Rapport BERKHOUWER, *l.c.*, nr. 59, blz. 219.

(27) Rapport BERKHOUWER, *l.c.*, nr. 60, blz. 220.

(28) Geciteerd door MAEIJER, J., *De eerste EEG-richtlijn en de rechtsgeldigheid van de verbintenissen van de Belgische en Nederlandse vennootschap*, T.P.R., 1969, blz. 33.

(29) HEENEN, J., *Le projet de première directive en matière de société*, gepubliceerd in: *Europees Vennootschapsrecht*, Postdoctorale leergang, 1966-1967, KUL, Leuven, 1968, blz. 115.

geregeld (cfr. art. 70 bis Venn.W.) wijst erop dat de statuten hiervan geen afbreuk mogen doen door de raad van beheer de bevoegdheid te verlenen om gelijk welke handeling in naam van de vennootschap te verrichten.

Maar dit zou betekenen dat indien België geen gebruik maakt van de mogelijkheid voorzien in art. 11, lid 1, alinea 2, doeloverschrijdende handelingen de vennootschap niet zouden verbinden, zelfs niet na het in werking treden van de richtlijn.

Nochtans acht J. HEENEN — en de toekomst zal dit bevestigen — deze mogelijkheid vrij klein. Trouwens, ook hij meent dat de tweede alinea van art. 11, eerste lid, de derden beter beschermt, o.a. door het verleggen van de bewijslast op de vennootschap.

D. De definitieve tekst (30).

11. Op 9 maart 1968 volgde dan de definitieve redactie van de eerste richtlijn inzake vennootschapsrecht, door de Raad van de E.G. uitgevaardigd in het kader van art. 54, lid 3, g, van het verdrag van Rome. De meeste auteurs zijn het er over eens dat het artikel met betrekking tot de overschrijding van het statutaire vennootschapsdoel, één van de belangrijkste artikels, zoniet hét belangrijkste artikel van deze richtlijn is (31).

Het toepassingsgebied van deze richtlijn is voor België beperkt tot de NV, de PVBA en de Comm. Venn. op Aand. en binnen een termijn van 18 maanden te rekenen vanaf de kennisgeving van de richtlijn moest België alle wijzigingen aanbrengen in zijn wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften welke noodzakelijk waren om aan de bepalingen van de richtlijn te voldoen.

Het vroegere artikel 11 is nu artikel 9 geworden en ziet er als volgt uit : «De vennootschap wordt ten opzichte van de derden gebonden door de rechtshandelingen welke door haar organen worden verricht, ook al vallen deze handelingen niet onder het vennootschapsdoel, tenzij door genoemde handelingen de bevoegdheden worden overschreden welke aan die organen volgens de wet toekomen of kunnen worden toegekend. De lidstaten kunnen evenwel bepalen dat de vennootschap niet wordt gebonden als deze handelingen de grenzen van het vennootschapsdoel overschrijden, indien zij bewijst dat de derde wist dat de handeling de grenzen van het doel overschreed of hiervan, gezien de omstandigheden niet onkundig kon zijn ; bekendmaking van de statuten alleen is hiertoe geen voldoende bewijs».

12. Voor de oplossing van het probleem van de rechtsgevolgen van

(30) Publicatieblad E.G., 14 maart 1968, nr. L 65/8.

(31) MAEIJER, J., *o.c.*, blz. 30.

Rapport BERKHOUWER, *l.c.*, nr. 56, blz. 218.

VAN GERVEN, W., *Le droit d'établissement dans la CEE et la législation sur les sociétés dans les Etats-Membres*, R.P.S., 1965, nr. 5252, blz. 60.

een doeloverschrijdende handeling gaat de voorkeur van dit artikel 9, eerste lid, duidelijk uit naar het Duitse stelsel van de niet-tegenstelbaarheid aan derden van de statutaire beperkingen van de vertegenwoordigingsmacht (dus ook deze voortvloeiend uit het statutaire doel) van de vennootschapsorganen.

Nochtans vinden we ook hier weer het compromis van het Rapport BERKHOUWER terug, met dien verstande dat de bescherming van de belangen van de derden nog werd uitgebreid door te stellen dat een eenvoudige verwijzing door de vennootschap naar de openbaargemaakte statuten voor het bewijs van kennis van de doeloverschrijding bij de derden, niet meer volstaat.

Ook zien we dat de interpretatie, die J. HEENEN gaf aan de officieuze tweede redactie van het artikel nu duidelijk is uitgesloten door de eerste alinea van art. 9, eerste lid. Er staat immers uitdrukkelijk dat de vennootschap gebonden is door de handelingen van haar organen ook al wordt daardoor het vennootschapsdoel overschreden.

Wat de eerste alinea van art. 9, eerste lid, betreft, wordt de vennootschap in principe t.a.v. derden gebonden door alle handelingen gesteld door haar wettelijke vertegenwoordigingsorganen, ook al wordt hierbij het statutaire doel overschreden. De vennootschap wordt echter niet gebonden wanneer haar organen de bevoegdheden overschrijden welke hun *volgens de wet toekomen of kunnen worden toegekend*. Wettelijke bevoegdheidsbeperkingen zijn dus tegenstelbaar aan derden volgens het principe dat 'iedereen wordt geacht de wet te kennen'.

Dit geldt zowel voor de bevoegdheden die de wet uitdrukkelijk aan de vertegenwoordigingsorganen toekent, als voor het geval waarin de wetgever zich beperkt tot het vaststellen van een algemeen kader of van verschillende mogelijkheden die dan in concreto door de oprichters in de statuten moeten worden uitgewerkt. Van de derde wordt dus ook verlangd dat hij kennis heeft van de wettelijke mogelijkheden op het punt van de toekenning van bevoegdheden aan de vertegenwoordigingsorganen (32).

Artikel 9 betreft enkel de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de vennootschapsORGANEN, en is dus niet van toepassing op personen die niet de hoedanigheid van orgaan hebben en met name op de gevallen van bevoegdheidsdelegatie aan directeurs of bijzondere delegaties aan leden van de raad van beheer. Deze gevallen van bevoegdheidsdelegatie blijven beheerst door het gemeen recht.

Volgens J. HEENEN en P. VAN OMMESLAGHE (33) (34) dient verwezen

(32) MAEIJER, J., o.c., blz. 35.

VAN OMMESLAGHE, P., *La première directive du conseil du 9 mars 1968 en matière de sociétés*, Cah. Dr. Eur., 1969, nr. 6, blz. 630.

(33) HEENEN, J., o.c., blz. 110.

(34) VAN OMMESLAGHE, P., o.c., blz. 629.

naar de nationale wet om uit te maken welk college of welke personen de hoedanigheid van orgaan hebben.

Organen zouden volgens J. HEENEN alléén personen zijn wiens vertegenwoordigingsbevoegdheid voortvloeit uit een functie in de vennootschap, welke in de wet is voorzien (35).

De onbeperkte wettelijke vertegenwoordigingsmacht van de vennootschapsorganen mag echter niet verkeerd verstaan worden; er dient, evenals in het Duitse recht, een grondig onderscheid gemaakt te worden tussen het interne bestuur enerzijds en de externe vertegenwoordiging anderzijds. Hieruit volgt dat het statutaire doel niet helemaal zonder betekenis is geworden, want de beperking die hieruit voortvloeit — ook al beperkt zij de vertegenwoordigingsmacht niet — geldt nog steeds als een beperking van de interne bestuursbevoegdheid. Door handelingen te stellen die het statutaire doel overschrijden wordt het vertegenwoordigingsorgaan aansprakelijk t.a.v. de vennootschap. Hierdoor bereikt men het noodzakelijke evenwicht tussen de belangen van de vennoten en van de derden (36).

13. Maar er is nog de belangrijke uitzondering van artikel 9, eerste lid, alinea 2; een gevolg van het compromis, voorgesteld door het Rapport BERKHOUWER (zie boven onder nr. 9). De richtlijn staat toe (het gaat hier dus om een mogelijkheid) dat in het nationale recht van de lidstaten bij doeloverschrijding de niet-gebondenheid van de vennootschap wordt aanvaard; op voorwaarde dat de vennootschap bewijst dat de derde op het tijdstip waarop werd gehandeld, wist dat het doel overschreden werd, of gezien de omstandigheden hiervan niet onkundig kon zijn. Bedoeld is dus de objectieve goede trouw van de derde: behoren te weten staat met werkelijk weten gelijk (37).

Deze uitzondering geldt enkel voor overschrijding van het statutaire doel en betekent een verzachte toepassing van de leer van de statutaire specialiteit. De belangen van de derde worden hier beter beschermd dan in de klassieke 'ultra vires'-leer, doordat de bewijslast van de kwade trouw op de vennootschap rust en bovendien het betoog dat de derde toch kennis had kunnen nemen van de doelomschrijving in de bekendgemaakte statuten niet meer volstaat. Dit strookt ook meer met de werkelijkheid vermits derden in de praktijk zelden de statuten gaan besnuffelen op zoek naar het doel en de bevoegdheden van de organen van de vennootschap waarmee ze te doen hebben (38). Bovendien is

(35) In dezelfde zin: art. 2 lid 2, sub d, van de eerste richtlijn.

RONSE, J., *Vennootschapsrecht*, Leuven, 1970, blz. 344.

Id., *De Vennootschapswetgeving* 1973, Gent-Leuven, 1973, blz. 158.

In tegengestelde zin: MAEIJER, J., o.c., blz. 37.

(36) LELEUX, P., *Harmonisation des droits de sociétés*, in: *Arbeiten zur Rechtsvergleichung*, nr. 39, Frankfurt, 1968, blz. 50.

(37) RONSE, J., *Vennootschapsrecht*, Leuven, 1970, blz. 347.

(38) VAN GERVEN, W., *Beginnelsen van het Belgisch Privaatrecht, Algemeen Deel*, Antwerpen, 1969, nr. 50, blz. 134.

VAN OMMESLAGHE, P., o.c., blz. 628.

deze oplossing gesteund door de overweging dat het de vennootschap zelf is die haar organen benoemt. Is haar keuze slecht, dan moet zij maar de gevolgen daarvan dragen (39).

II. HET BELGISCH RECHT IN HET LICHT VAN DE EERSTE EEG-RICHTLIJN.

Hoofdstuk 1 : De aanpassingswet

A. Korte historiek

14. Volgens de eerste richtlijn (art. 13) waren de lidstaten verplicht binnen een termijn van 18 maanden te rekenen vanaf de kennisgeving van de richtlijn, de nodige wijzigingen aan te brengen in hun wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften om te voldoen aan de richtlijn.

Ook voor België was deze termijn op 14 september 1969 verstreken ! Terwijl in Duitsland de aanpassing geschiedde bij de Wet van 15 augustus 1969, in Frankrijk met de Ordonnance nr. 69.1176 en het Décret nr. 69.1177, in Italië met het Decreto van 29 december 1968 en in Nederland door de wet van 29 april 1971 ; leek België niet erg geestdriftig om aan zijn Europese verplichtingen te voldoen.

Weliswaar werd er met de nodige vertraging een ontwerp van wet tot aanpassing aan de richtlijn neergelegd met memorie van toelichting en met het advies van de Raad van State. Dit 'ontwerp 700' (40) werd op 19 mei 1971 door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurd en aan de Senaat overgemaakt (41) waar het een weldoende rust genoot. Maar ja, Europa waakte en op 12 december 1972 werd door de Commissie de bij art. 169 van het EEG-verdrag bepaalde procedure tegen België ingesteld. Volgens dit artikel kan de Commissie wanneer zij van oordeel is dat een Lidstaat een van de krachtens dit verdrag op hem rustende verplichtingen niet is nagekomen, een met redenen omkleed advies uitbrengen ; wordt dit advies niet binnen de door de Commissie vastgestelde termijn opgevolgd, dan kan de Commissie de zaak bij het Hof van Justitie aanhangig maken.

Zover kwam het dan ook weer niet want blijkbaar vond men het in Brussel — ook wel hoofdstad van Europa genoemd — nu toch stilaan welletjes en op 23 januari 1973 werd door de heer VAN IN in de Senaat verslag uitgebracht namens de Senaatscommissie voor Justitie (42). Het door de Kamer overgemaakte ontwerp werd dan — men zou haast zeggen, met Europese vastberadenheid — ongewijzigd goedgekeurd op 8 februari 1973.

(39) FREDERICQ, L., *Bijvoegsel bij het Handboek van Belgisch Handelsrecht*, Brussel, 1970, blz. 350.

(40) Parl. Besch., Kamer, nr. 700 (1969-1970), nr. 7, met verslag door de heer CLAES, A.

(41) Parl. Besch., Senaat, nr. 440 (1970-1971).

(42) Parl. Besch., Senaat, nr. 77 (1972-1973).

Zo kwam dan de Belgische aanpassingswet tot stand, die 6 maart 1973 als datum draagt, reeds in het Belgisch Staatsblad verscheen op 23 juni 1973 om dan krachtens haar art. 42 bij het begin van het nieuwe gerechtelijk jaar, nl. op 1 september 1973, in werking te treden.

B. *Bespreking*

15. Art. 16 van de aanpassingswet voorziet een nieuw artikel 63 bis (Venn. W.) dat betrekking heeft op de naamloze vennootschap :

«De vennootschap is gebonden door de rechtshandelingen welke worden verricht door de raad van beheer, door de beheerders die overeenkomstig art. 54, vierde lid, de bevoegdheid hebben om haar te vertegenwoordigen of door de personen aan wie het dagelijks bestuur is opgedragen, zelfs indien die handelingen de grenzen van het vennootschapsdoel overschrijden, tenzij ze aantoonen dat de derde wist dat de handeling de grenzen van dit doel overschreed of hiervan, gezien de omstandigheden, niet onkundig kon zijn ; bekendmaking van de statuten alleen is hiertoe echter geen voldoende bewijs».

Een identieke (alleen verschillend op het gebied van de aanduiding van de vennootschapsorganen) bepaling werd ook voorzien voor de PVBA in art. 23 van de aanpassingswet dat artikel 130 van de Venn. W. vervangt. Evenals met betrekking tot andere bepalingen in art. 9 van de richtlijn, heeft de Belgische wetgever de aanpassing van de vennootschapswet aan de door de richtlijn opgelegde en de door deze toegestane alternatieve regeling van de doeloverschrijdende handelingen dus beperkt tot de NV, de PVBA en de Comm. Venn. op Aand.

Dit brengt natuurlijk mede dat er een verschil is ontstaan tussen de vennootschappen die wel, en diegene die niet (vooral de Coöp. Venn.) door de eerste richtlijn beheerst zijn. Het ware echter beter de nieuwe regeling van de doeloverschrijdende handelingen over te nemen ook voor de andere privaatrechtelijke rechtspersonen (43).

Zoals reeds werd verwacht (44) heeft de Belgische wetgever dus geopteerd voor de verzachte toepassing van de leer van de statutaire specialiteit, wat ook meer aanknoopt bij de huidige stand van het Belgische recht.

Nochtans wordt het Belgische recht toch belangrijk gewijzigd door deze eerste richtlijn ; de vennootschap wordt immers in principe gebonden door de doeloverschrijdende handelingen van haar vertegenwoordigingsorganen tenzij zij betwist dat de derde wist dat de handeling de grenzen van het statutaire doel overschreed, of hiervan gezien de omstandigheden, niet onkundig kon zijn.

(43) RONSE, J., *De vennootschapswetgeving 1973*, nr. 349, blz. 186-187.

(44) MAEIJER, J., *De eerste EEG-richtlijn en de rechtsgeldigheid van de verintenissen van de Belgische en Nederlandse vennootschap*, T.P.R., 1969, blz. 38.

VAN GERVEN, W., *Beginselen van het Belgisch Privaat recht, Algemeen Deel*, Antwerpen, 1969, nr. 50, blz. 135.

Maar voor dit bewijs kan de vennootschap niet volstaan met aan te tonen dat de beperking op de gewone wijze werd bekendgemaakt; zij zal bovendien moeten aantonen, ook nog door andere bewijsmiddelen, dat de derde wist of althans behoorde te weten dat de handeling verricht werd met overschrijding van het vennootschapsdoel.

De bewijslast berust dus duidelijk op de vennootschap. Het verschil met het vroegere recht, waar de derde, die nakoming vorderde van buiten het statutaire doel aangegane verbintenissen, moest bewijzen dat hij op goede gronden had mogen aannemen dat deze binnen de perken van het doel vielen, is hier overduidelijk.

In aansluiting bij de richtlijn heeft de Belgische wetgever deze regel echter beperkt tot de vertegenwoordigingsorganen van de vennootschap, nl. de raad van beheer, de statutair bevoegd verklaarde individuele beheerders of colleges van beheerders en de afgevaardigde(n) tot het dagelijks bestuur voor de NV, en tot de zaakvoerders voor de PVBA (45). 16. De eerste richtlijn, noch de Belgische aanpassingswet aan deze richtlijn geven een antwoord op de vraag of de derde, die met een vertegenwoordigingsorgaan van de vennootschap heeft gehandeld, zich op de uit het statutaire doel voortvloeiende onbevoegdheid van dit orgaan kan beroepen.

Deze mogelijkheid bestond in ieder geval in het vroegere recht waar niet alleen de vennootschap, maar ook haar wederpartij kon inroepen dat een handeling buiten het vennootschapsdoel was verricht, zodat de derde op grond daarvan de nakoming kon weigeren van de verbintenis die hij tegen de vennootschap had aangegaan (46).

De situatie is na de eerste richtlijn enigszins anders vermits de vennootschap zich nu nog slechts op de doeloverschrijding kan beroepen wanneer zij de kwade trouw van de derde bewijst.

Aanknopen bij het Duitse recht (47) zou men kunnen stellen dat de geldigheid van met de vennootschap verrichte rechtshandelingen niet wordt aangetast door de overtreding van de interne bestuursbevoegdheid; maar de Belgische wetgever heeft geopteerd voor de verzachte toepassing van de 'ultra vires'-leer, zodat de Duitse oplossing niet helemaal kan worden overgenomen. Trouwens in het Duitse recht wordt de vennootschap gebonden door doeloverschrijdende handelingen ook al had de derde kennis van de doeloverschrijding tenzij in de gevallen van 'Kollusion' of misbruik van bevoegdheid waarvan de derde kennis had of behoorde te hebben.

De Nederlandse aanpassingswet sluit elke betwisting uit door het nieuwe

(45) RONSE, J., *Vennootschapsrecht*, Leuven, 1970, blz. 345.

(46) Cass., 31 mei 1957, Pas., 1957, I, 1185, met conclusies van Procureur-Generaal HAYOIT DE TERMICOURT; zie eveneens voetnoot (3).

(47) BAUMBACH, A. en HUECK, A., *Aktiengesetz*, 13de uitgave, München, 1968, ad § 82, blz. 248.

WURDINGER, H., *Aktien- und Konzernrecht* 2de uitgave, Karlsruhe, 1966, blz. 122.

art. 36, h, van het Nederlandse Wetboek van Koophandel, waarin uitdrukkelijk wordt bepaald dat aan de derde een beroep op overschrijding van het doel niet toekomt. De in het doel gelegen beperking van de interne bestuursbevoegdheid is een belangrijke waarborg voor de aandeelhouders, maar deze beperking is niet bedoeld om de derde — die in strijd met het doel heeft gehandeld, terwijl hij zulks wist of er gezien de omstandigheden niet onkundig kon van zijn — eventueel een buitenkansje te bieden om van de door hem gesloten overeenkomst af te komen (48).

De rechtszekerheid vereist dat de handeling met haar gevolgen tussen de partijen als onaantastbaar geldt, terwijl de billijkheid vereist dat indien de vennootschap in principe geen beroep op doeloverschrijding kan doen, aan de derde een dergelijk beroep evenmin openstaat (49). Met J. RONSE kan aangevoerd worden dat de Belgische wetgever er goed aan gedaan zou hebben dit uitdrukkelijk in de wet neer te leggen (50).

17. De derde beschikt echter over een andere mogelijkheid. Hij kan zich inderdaad op de doeloverschrijding beroepen door het middel van niet-ontvankelijkheid in te roepen dat hem gegeven wordt door artikel 42 van de Handelsregisterwet (KB 20 juli 1964).

Krachtens deze bepaling is de vordering of tegenvordering die haar grond vindt in een handelswerkzaamheid waarvoor de eiser (ter zake de vennootschap) niet ingeschreven was in het Handelsregister op het tijdstip waarop de vordering is ingesteld, niet ontvankelijk. Deze bepaling zal zeker toepassing vinden op handelingen die objectief buiten het doel zijn verricht, aangezien de vennootschap daarvoor uiteraard niet was ingeschreven. Aangezien de eisende vennootschap volgens art. 42, eerste lid, van de Handelsregisterwet voor die activiteit diende ingeschreven te zijn op de dag waarop de vordering is ingesteld, zal regularisatie in de loop van het geding niet mogelijk zijn. Wel kan de eisende vennootschap dan haar inschrijving in het Handelsregister aanvullen en nadien opnieuw laten dagvaarden.

De verweerder moet het middel van niet-ontvankelijkheid inroepen vóór iedere andere exceptie of verweermiddel, vermits de rechtbank de niet-ontvankelijkheid niet van rechtswege kan inroepen. Dit zou ze wel kunnen indien de eisende vennootschap helemaal niet in het Handelsregister zou ingeschreven zijn (51).

(48) MENDEL, M., *Het statutair doel van de NV in het Nederlands wetsontwerp tot aanpassing aan de eerste richtlijn van de EEG inzake vennootschapsrecht*, W.P.N.R., 1970, nr. 5068, blz. 91.

(49) MAEIJER, M., o.c., blz. 38.

(50) RONSE, J., *Vennootschapsrecht*, Leuven, 1970, blz. 352.

(51) RONSE, J., *De Vennootschapswetgeving 1973*, Gent-Leuven, 1973, nr. 361, blz. 193.

Hoofdstuk 2 : Wetsontwerp tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen.

18. Ook in het wetsontwerp voor een nieuwe vennootschapswet wordt deze regeling overgenomen. Voor de NV wordt voorzien dat de vennootschap zal gebonden zijn door de rechtshandelingen die worden verricht door de raad van beheer of door de enige bestuurder-zaakvoerder of door de bestuurders-zaakvoerders die de bevoegdheid hebben om haar te verbinden, zelfs indien die handelingen het vennootschapsdoel te buiten gaan ; tenzij zij aantoonst, dat de derde wist dat de handeling buiten de grenzen van dit doel viel of hiervan, gezien de omstandigheden niet onkundig kon zijn ; bekendmaking van de statuten alleen zal alsdan geen voldoende bewijs zijn.

Voor de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (nu PVBA) en voor de vennootschap met veranderlijk kapitaal zou dezelfde bepaling gelden.

Bovendien zal deze regeling eveneens toepasselijk verklaard worden op de Coöp. Venn.

Dit betekent dus dat de Belgische wetgever verder zou gaan dan de EEG-richtlijn, die zoals gezegd was tot de NV, de PVBA en de Comm. Venn. op Aand.

Daardoor komt men tot een uniforme regeling voor alle vennootschappen, wat slechts kan toegejuicht worden.

Hoofdstuk 3 : De Europese naamloze vennootschap

19. In het voorstel van de Commissie aan de Raad voor de verordening betreffende het statuut voor de Europese naamloze vennootschap (52) wordt de oplossing die door de eerste richtlijn werd gegeven aan het probleem van de rechtsgevolgen van doeloverschrijdende handelingen, tot in al zijn consequenties doorgevoerd door een volledige overname van de Duitse regeling terzake.

Artikel 67 van dit statuut bepaalt immers :

«De vennootschap wordt in haar rechtsbetrekkingen met derden door rechtshandelingen van de leden van het bestuur ook dan gebonden, wanneer deze rechtshandelingen niet onder het vennootschapsdoel vallen, tenzij deze rechtshandelingen de bevoegdheden te buiten gaan die het bestuur in dit statuut zijn toegekend. Bepalingen in de statuten die deze bevoegdheden beperken kunnen niet aan derden worden tegen-
geworpen.

Nochtans geldt ook hier de vroeger gemaakte opmerking dat dit enkel geldt voor de externe betrekkingen van de vennootschap. Intern zullen de organen jegens de vennootschap aansprakelijk zijn voor doeloverschrijdende handelingen.

(52) Publikatieblad n° C 124 van 10 okt. 1970.

III. BESLUIT

20. Daar waar in het vroegere Belgische recht de statutaire specialiteit werd gezien als een beperking van de rechtsbekwaamheid van de vennootschap, situeerde het Hof van Cassatie in zijn arrest van 31 mei 1957 deze statutaire specialiteit als een beperking, niet meer van de rechtsbekwaamheid, maar van de bevoegdheid van de vertegenwoordigingsorganen van de vennootschap. In de eerste richtlijn van 9 maart 1968 werd deze lijn verder doorgetrokken met dien verstande dat het statutaire doel enkel nog de interne bestuursbevoegdheid van de vennootschapsorganen beperkt terwijl hun externe vertegenwoordigingsmacht daarentegen principieel onbeperkt is.

Nochtans werd de mogelijkheid opengelaten, en de Belgische wetgever heeft daarvan gebruik gemaakt, om de vennootschap toch niet gebonden te achten door doeloverschrijdende handelingen wanneer zij bewijst (en eenvoudige verwijzing naar de openbaargemaakte statuten volstaat niet) dat de derde, op het ogenblik waarop gehandeld werd, wist dat de betrokken handeling het statutair doel overschreed, of hij hiervan gezien de omstandigheden niet onkundig kon zijn.

Waar dus oorspronkelijk de voorkeur werd gegeven aan de bescherming van de belangen der vennoten («it ensured that an investor in a gold mining company did not find himself holdings shares in a fried-fish shop, and it gave those who allowed credit to a limited company some assurance that its assets would not be dissipated in unauthorised enterprise» (53)) wordt nu het accent verplaatst naar een grotere rechtszekerheid en een meer adequate bescherming van de belangen van derden: zij kunnen er op vertrouwen dat de met de vennootschapsorganen afgesloten overeenkomsten de vennootschap zullen binden en hun eventuele kwade trouw zal door de vennootschap moeten bewezen worden.

En hier staan wij dan voor een interessante evolutie waarbij twee tegen-gestelde oplossingen voor een zelfde probleem naar elkaar zijn toegegroeid; men zou haast zeggen, 'deux extrêmes se touchent', want: daar, waar in het vroegere Belgische recht de vennootschap niet gebonden was door doeloverschrijdende handelingen, is zij dat nu in algemene regel wel, onder voorbehoud van de door de vennootschap te bewijzen kwade trouw bij de derde; daar waar in het vroegere Duitse recht, buiten het geval van 'Kollusion', de vennootschap steeds door doeloverschrijdende handelingen gebonden was, gaat men nu onder invloed van rechtsleer en rechtspraak, meer en meer aannemen dat de vennootschap zich ook op de doeloverschrijding kan beroepen — en dus niet gebonden is — wanneer zij bewijst dat de derde wist of behoorde te weten dat het orgaan door doeloverschrijding van zijn bevoegdheid misbruik maakte.

(53) GOWER, L., *The Principles of Modern Company Law*, London, 1969, blz. 87.

21. Zoals wij reeds zegden zouden wij ons niet verstrengelen in de polemieken of artikel 54 van het EEG-verdrag al dan niet een voldoende grondslag biedt voor een richtlijn tot harmonisatie van het vennootschapsrecht. Maar toch is het ergens typisch.

LOWENSTEYN. (54) drukt het uit als volgt: «De aanpassingswet introduceert nieuw recht dat voor een groot deel gebaseerd is op aan ons recht tot dusverre vreemde beginselen en tradities. Zij schept in ons vennootschapsrecht een grillige enclave van uitheemse normen, waardoor het recht aan overzichtelijkheid en hanteerbaarheid bepaald heeft ingeboet. Uiteraard is dat de prijs, die men voor iedere harmonisatie van recht heeft te betalen. Maar het is een niet geringe prijs — ook in letterlijke zin: gekompliceerd recht is duur in het gebruik».

Inderdaad is het gevaarlijk en veelal niet efficiënt 'vreemd' recht zomaar te importeren, maar de volgende bedenking dringt zich toch op. De vorming van nationale staten ging gepaard met een vereniging van de gezichtseinder niet alleen op politiek gebied maar ook op het gebied van het recht.

Op politiek gebied deed zich een gezonde doorbraak voor na de Tweede Wereldoorlog, door de oprichting van de E.E.G. in 1957. Weliswaar opgevat als een economische gemeenschap was toch reeds de wil aanwezig om eens tot een politieke gemeenschap te komen.

Met het recht is het echter anders gesteld; het is alsof wij, juristen, het nog steeds niet begrepen hebben. Wanneer voor de oplossing van een rechtsprobleem een betere oplossing bestaat in een ander rechtstelsel — en dit wordt in casu door vele auteurs bevestigd — laten wij dan ook de moed hebben dit te erkennen en onze 'nationale' rechtstradities even 'geweld aandoen'.

Wanneer wij dat echter nog niet kunnen — of slechts met heel veel vertraging — in het kader van de Europese Gemeenschap, vaarwel dan, Europese droom! Of, is het werkelijk een droom?

(54) LOWENSTEIN, F., *De wet tot aanpassing van het Nederlands vennootschapsrecht aan de 'Eerste Richtlijn'*, T.V.V.S., 1971, blz. 385.